3. ÜNİTE ÖLÇME DEĞERLENDİRME SORULARI

A) Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Mezhep ne demektir? Açıklayınız.

....

....

....

2. İtikadi mezheplerin ortaya çıkışında etkili olan sebepler nelerdir?

....

....

....

3. Ehlisünnet'in genel prensipleri nelerdir? Kısaca açıklayınız.

....

....

....

4. Ehlibidat mezhepleri hangileridir? Temel görüşleri hakkında kısaca bilgi veriniz.

....

....

....

B) Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (.....) Hilafet meselesi mezheplerin ortaya çıkmasında etkili olan önemli faktörlerden biridir.

2. (.....) Mutezile mezhebinin temel prensiplerinden birisi el-Menzile beynel menzileteyn görüşüdür.

3. (.....) Müslümanlar arasında ortaya çıkan siyasi ve itikadi nitelikli ilk hareket Eşarilik'tir.

4. (.....) Şiilere göre imamet/hilafet kişilerin tercihlerine bırakılarak belirlenir.

C) Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Din, Allah tarafından insanları doğruya sevk etmek üzere vahiy yoluyla ve peygamberleri aracılığıyla gönderilen ilahi kurallar bütünüdür. Dinin iki temel kaynağı Kur'an ve sünnettir. Dinî yorum ise dinin hükümlerin uygulanması sırasında ortaya çıkan anlayış farklılıklarıdır. Kur'an'da ve sünnette varlığı ve manası kesin olan hususlarda dinî yorum oluşturulamaz.
Verilen bilgilere göre din ve dinî yorum ile ilgili olarak hangisi söylenebilir?

A) Muhkem (anlamı açık ve net) ayetlerde dinî yorum yapılamaz.

B) Kur'an ve sünnette yer almayan konularda dinî yorum yapılamaz.

C) Müteşabih (anlamı kapalı) ayetlerde dinî yorum yapılamaz.

D) Kur'an'daki tüm ayetler dinî yorum kapsamında değerlendirilir.

E) Peygamberimizin (sav) sünnetleri dinî yorum kapsamına girmez.

2. İnsanların dinî konularda farklı düşüncelere sahip olmaları ile ortaya çıkan gruplar vardır. Bunlar ortaya çıkış sebeplerine göre farklı isimler alırlar. Dinî gerekçelerle ortaya çıkan gruplara mezhep, siyasi gerekçelerle ortaya çıkanlara ise fırka denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir fırkanın doğuşunda etkili olan konulardandır?

A) Allah'ın evreni altı günde yaratması

B) Hilafet ve imamet konusundaki tartışmalar

C) Namazın farzları ve vacipleri meselesi

D) Zekât, fitre ve fidye miktarlarının tespiti

E) Cemel Savaşı'na katılanların dinî açından durumu

3. Sena dinî yorumlarla ilgili bazı kavramların yer aldığı bir kavram haritası hazırlamış ve sınıfa getirmiştir.

I	Akait	İslam inanç sistemini savunan ilim
II	Kelam	İslam inanç sisteminden tartışmaya girmeden özet olarak bahseden ilim
III	Fırka	Siyasin yorum farklılıkları ile ortaya çıkan oluşumlar
IV	Mezhep	İnanç ve ibadet konusundaki dinî yorumlar
V	İtikat	Dinin inanç alanı

Sena'nın kavram haritasında hangileri yer değiştirirse yanlışlık düzeltilmiş olur?

A) I ile II

B) I ile III

C) II ile IV

D) II ile V

E) III ile V

4. Peygamberimizin (sav) zamanında başlayan fetihler zamanla daha da hız kazanmıştır. Fetihlerle yayılan İslam, bir yandan kökleşme sürecini devam ettirirken diğer yandan Roma, Bizans ve Sasanî medeniyetiyle yüz yüze gelmiştir. Yeni medeniyet, din ve kültürlerle karşılaşan Müslümanlar, bu coğrafyalarda yaşayan insanlara İslam'ı anlatırken bir taraftan da onların soruları ve sorunlarını öğrenmişlerdir. Bu durum, yeni yorum kapılarının açılmasına sebep olmuş ve Cebriye, Kaderiye ve Mutezile'nin doğuşuna zemin hazırlamıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Yabancı din, kültür ve medeniyetler dinî yorum farklılıklarına sebep olmuştur.

B) Müslümanlar fetih hareketleri ile yeni kültür ve medeniyetlerle karşılaşmıştır.

C) Fethedilen topraklardaki insanların soruları karşılıklı etkileşime sebep olmuştur.

D) Yabancı din ve medeniyetlerin etkisiyle İslam dünyasında siyasi ayrılıklar başlamıştır.

E) Yabancı din, kültür ve medeniyetler, Mutezile mezhebinin doğuşunda etkili olmuştur.

5. İslam düşüncesinde yorum farklılıklarının başlıca sebepleri şunlardır:

I. Dinî metinlerin lafızlarından kaynaklanan sebepler
II. Hilafet meselesi ve siyaset
III. Müslümanlar arasındaki iç savaşlar
IV. Yabancı din, kültür ve medeniyetlerin etkisi
V. İslam'ın insanlara tanıdığı fikir ve vicdan hürriyeti
VI. İnsanın düşünen varlık olması

Bunlardan hangisi "siyasi sebepler" olarak değerlendirilebilir?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve III

D) III ve V

E) IV ve VI

6. Dört Halife Dönemi'ndeki siyasi tartışmalar ve iç savaşlar sebebiyle çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Bu durum Müslümanlar arasında derin izler bırakmış ve yeni tartışmaları doğurmuştur.
Aşağıdakilerden hangisi iç savaşlar sonrasında ortaya çıkan itikadi tartışmalardan biridir?

A) Adam öldürmek büyük günah olduğuna göre bu fiili işleyenlerin durumu nedir?

B) Ayet ve hadislerin inanç konularında delil olmasında temel ölçüt ne olmalıdır?

C) Felsefe ve mantık ilminin kelama dâhil olması faydalı mı zararlı mıdır?

D) Kur'an'ı anlamak ve yorumlamak için belirli düzeyde ilim sahibi olmak gerekli midir?

E) Müteşabih ayetlerin yorumunda takip edilmesi gereken metot ne olmalıdır?

7. İslam düşüncesinde yorum farklılıklarının sebeplerinden biri hilafet tartışmaları ve siyasettir. Kur'an'da ve hadislerde halifenin kim olacağı meselesi ve nasıl belirleneceği hususuna dair açık bir beyan bulunmamaktadır. Kur'an'da bir ilke olarak istişare tavsiye edilmiş, ehliyet ve liyakate önem verilmiş ancak bir isim veya grup adı belirtilmemiştir. Hilafet tartışmaları esasen dinî bir mesele de değildir. Ancak Şia'nın imamet meselesini imanın şartları arasında sayması sebebiyle bu konu mezhepler arasında tartışmalara sebebiyet vermiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Hilafet ve imamet meselesi İslam düşüncesinde yorum farklılıklarına sebep olmuştur.

B) Halife seçimi dünyadaki benzer örneklere bakılarak en uygun yöntemle belirlenmelidir.

C) Kur'an-ı Kerim'de imamet meselesi ile ilgili kişi veya grup isimleri verilmemiştir.

D) Hilafet ve imamet tartışmaları özü itibarıyla dinî bir tartışma konusu değildir.

E) İmamet konusu Şia tarafından iman konusu sayılması sebebiyle mezheplerce ele alınmıştır.

8. İtikadi mezheplerde temel meselelerde hiçbir farklılık yoktur. Namazların beş vakit olması, rekât sayıları, Ramazan ayında orucun farz olması, zenginlere zekâtın farz olması ve gücü yetenlerin hacca gitmesi tüm mezheplerde ortak bir inanç konusudur. Ancak detay konularda birtakım farklılıklar vardır. İnsanların içinde bulunduğu şartların değişik olması itibarıyla bu farklılıklar, alternatif uygulama şekilleri sunar ki bu bir zenginliktir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) İtikadi konularda temel ve detay meselelerde hiçbir farklılık olmamıştır.

B) İtikadi mezhepler namaz, oruç ve zekât gibi temel konularda farklı yorumlar geliştirmiştir.

C) İnsanlar ve yaşadıkları şartlar aynı olduğu için itikadi yorum farklılıklarının aynı olması gerekir.

D) İtikadi yorum farklılıkları insanlara alternatif uygulama imkânları vererek zenginlik sağlar.

E) İtikadi konulardaki farklı yorumlar İslam'ın emir ve yasaklarının uygulanmasını zorlaştırmıştır.

9. Ehlisünnet ve'l-cemaat, Hz. Muhammed'in (sav) sünnetine uyan, onun ve ashabının yolundan yürüyen kimselere verilen bir isimdir. Bu kavram hicri 3. yüzyılda ortaya çıkmış ve Müslümanların büyük çoğunluğu tarafından kabul edilen bir ekol hâline gelmiştir. İnanç ve amel bakımından orta yolu temsil eden Ehlisünnet'in inançla ilgili görüşlerinin şekillenmesinde Hasan Basri ve İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin çok önemli katkıları olmuştur. Ebu Hanife'nin görüşlerini Maveraünnehir bölgesinde devam ettiren ve geliştiren İmam Matüridi ile Basra bölgesinde Mutezile mezhebinden ayrılarak görüşlerini açıklayan İmam Eşari Ehlisünnet'in en önemli iki temsilcisi olmuştur.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Ehlisünnet Peygamber Efendimiz'in ve ashabın yolunu takip etmeyi metot edinmiştir.

B) Ehlisünnet inanç ve amel bakımından bütün mezhepler içinde orta yolu temsil eder.

C) Ehlisünnet'in ilk temsilcileri Hasan Basri ve İmam-ı Azam Ebu Hanife'dir.

D) İmam Matüridi itikadi görüşlerini Ebu Hanife çizgisinde devam ettirmiştir.

E) Ehlisünnet'in ekolleşme döneminde ilk temsilcisi İmam Eşari olmuştur.

10. Ehlisünnet'in öncüleri kabul edilen ilk dönem Selefiler ile günümüzdeki Selefiler'i birbirinden ayırt etmek gerekir. Zira dini anlama ve yaşama tarzları itibarıyla günümüz Selefiler'i ilk dönem Selef düşüncesinden tamamen farklıdır. İlk dönem Selef âlimleri İslam dünyasında ortaya çıkan fitne hareketleri ve yanlış düşüncelere karşı dinin saf hâlini yaşamayı ilke edinen ve tartışmalardan uzak kalan kimselerdir. Günümüz Selefiler'i ise daha çok ideolojik bir bakış açısı ile kendi dışında kalan yorumları inkârcılık ve ehlibidat olmakla suçlayan hatta onlarla mücadele etmeyi görev sayan bir anlayışa dönüşmüştür.

Buna göre, günümüz Selefi düşüncesi ile ilk dönem Selefi düşüncesi arasındaki en temel fark nedir?

A) Allah'ı şanına uygun düşmeyen şeylerden uzak tutması

B) Müteşabih konularda yorum yapmadan kişinin acziyetini kabul etmesi

C) Müteşabih konularda soru sormayıp sükût etmesi

D) Allah'ın isim ve sıfatlarını Kur'an ve hadislerde nasılsa öyle tasdik etmesi

E) İdeolojik bir bakış açısıyla kendi dışında kalan yorumları inkâr etmesi

11. Ebu Mansur Matüridi aklın, bilgi kaynağı olarak kullanılmasında Mutezile ile Eşarilik arasında yer almış, kader, iyi kötü, hikmet ve irade gibi konularda akılcı bir tutum benimsemiştir.
İmam Matüridi'nin iyi kötü ile ilgili görüşü aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) İyi ve kötü insanların bileceği bir konu değildir.

B) İyi ve kötü Kur'an ve hadislerle belirlenir.

C) İyi ve kötü insan tabiatında var olduğu için akılla bilinir.

D) Allah'ın emrettikleri iyi, yasakladıkları kötüdür.

E) Naslarda olmayan konularda iyilik ve kötülük aranmaz.

12. **Aşağıdaki itikadi düşüncelerden hangisi Ehlisünnet'e uygun <u>değildir</u>?**

A) Kalbinde iman olduğu hâlde baskı altında inkâr eden kimse Allah katında mümindir.

B) Allah'ın zatî ve Sübuti sıfatları vardır. Bu sıfatlar Allah'ın zatının ne aynısı ne de gayrısıdır.

C) Hilafet ve imamet bir iman meselesi değildir. Halifenin kim olacağı naslarda yer almaz.

D) Adam öldürmek büyük günahtır, meşru bir gerekçe olmaksızın adam öldüren kişi dinden çıkar.

E) İnsanların fiilleri de dâhil olmak üzere âlemdeki her şeyi yaratan Allah'tır.

13. Kelam ilminde bir konunun inanç (akide) konusu olabilmesi için Kur'an-ı Kerim'de açık ve anlaşılır bir ayetin olması veya mütevatir bir hadisin olması gerekir.
Buna göre aşağıdaki durumlardan hangisi bir akide (inanç) <u>olamaz</u>?

A) Allah'ın semi (işitme) ve basar (görme) sıfatları vardır.

B) Hz. Muhammed (sav) peygamberlerin sonuncusudur (Hatemülenbiya).

C) Meleklere iman etmek temel iman esaslarından biridir.

D) İnsan fiillerini (ef'al-i ibâd) kendisi yaratır.

E) İnsan öldükten sonra yeniden diriltilecektir.

14. Müslümanlar arasında derin ayrılıklara sebep olan olayların başında Sıffin Savaşı ve Hakem Olayı gelmektedir. Sıffin Savaşı sonrasında gerçekleşen Hakem Olayı sonrasında Hz. Ali'yi destekleyenler içinden bir grup Hz. Ali'den ve ordusundan ayrılmıştır. Haricîler denilen bu grup Enam suresinin 57. ayetinde geçen "...Hüküm yalnızca Allah'ındır.." ibaresinden hareketle hakemi kabul edenleri küfre düşmekle suçlamışlardır. Haricî harekete katılanlar genellikle şehir hayatından uzak çölde yaşayan, otorite altına girmeyi sevmeyen ve Hz. Osman Dönemi'ndeki yanlışlıklar sebebiyle Kureyş merkezi otoritesine tepki duyan kimselerdir. Kendilerinden başka hiç kimseyi Müslüman olarak kabul etmemeleri ve dindeki aşırılıkları tarih sahnesinden silinmelerine sebep olmuştur. Ancak günümüzde birtakım oluşumların kendileri dışında kalan kimseleri tekfir etmeleri sebebiyle Haricî zihniyeti devam ettirdikleri görülmektedir.
Buna göre Haricîlik ile ilgili olarak hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Hz. Ali'nin Sıffin Savaşı'nda hakemi kabul etmesinin ardından ortaya çıkmışlardır.

B) Enam suresinin 57. ayetini itikadi düşünceleri için adeta slogan hâline getirmişlerdir.

C) Hz. Osman'a akrabalarına görev verdiği için karşı çıkmış ve onunla mücadele etmişlerdir.

D) Kendilerinden başka hiç kimseyi Müslüman olarak görmeyen katı bir taassup sahibidirler.

E) Günümüzde resmi temsilcileri olmasa da fikirlerini devam ettiren birtakım oluşumlar vardır.

15. Mezheplerin doğuşunda itikadi anlamda en çok tartışılan konu büyük günah işleyen kimsenin durumudur. Büyük günah işleyen kimselere, “Kâfir olur ve ebedi cehennemde kalır.” diyen mezheplere karşı büyük günah işleyen kimsenin durumunu ahirete bırakalım diyen başka bir mezhep daha ortaya çıktı. Bu mezhep büyük günah işleyen hakkında hükmü Allah’a bırakıp ahirete ertelenmesinin uygun olacağını iddia etti. Onlara göre amel imanın bir parçası değildir, artmaz ve eksilmez. İman, Allah’ı bilmekten ibarettir.

Bahsedilen itikadi mezhep aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mutezile

B) Mürcie

C) Şia

D) Eşarilik

E) Haricîlik

D) Aşağıda verilen yapılandırılmış gridde kelam ilmi ile ilgili kavramlar numaralandırılmıştır. Dinin anlaşılmasında farklı yorumlarla ilgili olan kavramların numaralarını belirleyerek alttaki boşluğa yazınız.

1 Havassıselime	2 Mezhep	3 İlmiistidlal
4 Usulüddin	5 Fırka	6 Mütekaddimûn
7 Haberiresul	8 Ehlisünnet	9 İmamet

Cevap: ....

B) 1D 2D 3Y 4Y

C) 1a 2b 3a 4d 5c 6a 7b 8d 9e 10e 11c 12d 13d 14c 15b

D) 2, 5, 8, 9